

MEMO

Van Chris van Benschop
Aan De gemeenteraad
Datum 22 augustus 2023
Betreft Technische brief ter voorbereiding op de Oordeelsvormende
Commissievergadering startnotitie visie VO 29 augustus 2023
Bijlage 1

Aanleiding

Op 23 mei 2023 heeft er een beeldvormende themabijeenkomst plaatsgevonden over Thuiszitters. Daarbij werd ook de RIB Jaarverslag Leerplicht en Vroegtijdig Schoolverlaten schooljaar 2021-2022 geagendeerd. Op 6 juni 2023 heeft deze themabijeenkomst een vervolg gekregen door middel van een tafelgesprek met de betrokken partners.

Tijdens deze bijeenkomst is besloten om de startnotitie Dordtse visie voortgezet onderwijs opnieuw aan te bieden aan de agendacommissie met het verzoek om deze oordeelsvormend te bespreken (in plaats van als hamerstuk te agenderen). Dit zodat de gemeenteraad op voorhand nog wensen kan meegeven voor het vervolg. Fracties hebben vooraf hun politieke vragen kunnen aanleveren.

Op basis van de politieke vragen is deze technische brief opgesteld ter voorbereiding op de oordeelsvormende sessie van 29 augustus 2023. We geven algemene informatie over het stelsel en verdiepen op basis van de gestelde politieke vragen op enkele onderwerpen. Belangrijke thema's in deze brief zijn passend onderwijs / thuiszittersproblematiek, leerplicht & voortijdig schoolverlaten. Thema's die passen in een visie op (voortgezet) onderwijs, maar de inhoud van de Dordtse visie zal verder gaan dan deze thema's en daarmee meer onderwerpen bevatten dan die zijn opgenomen in deze memo (zie daarvoor de startnotitie). De definitieve onderwerpen zullen door het onderwijs, de gemeente en de onderwijspartners in het vervolgetraject bepaald gaan worden.

Met de informatie in deze brief beogen we de ontwikkelingen en het speelveld te verduidelijken, als ook de rollen en verantwoordelijkheden (welke partij is aan zet) en welke sturingsmogelijkheden de gemeente heeft.

Wat is passend onderwijs?

Sommige kinderen en jongeren hebben op school extra hulp nodig. Soms is er meer nodig dan de school kan bieden en moet het kind of de jongere naar een andere school in de regio. Dat kan een reguliere school zijn of een school voor speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs of een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Elk kind en elke jongere met een ondersteuningsbehoefte moet in de regio waar hij of zij woont, onderwijs krijgen dat bij hem of haar past. Dat heet passend onderwijs. Scholen moeten er voor zorgen dat een kind hulp krijgt op school, of hulp krijgt op een passende andere plek. Dat is geregeld met de zorgplicht passend onderwijs. Scholen mogen leerlingen niet uitschrijven totdat er een andere passende plek is gevonden.

Wat betekent hulp en ondersteuning op school?

Elke school geeft hulp aan kinderen die dat nodig hebben. Dat noemen we de basisondersteuning. Dit is de ondersteuning die op elke (reguliere) school binnen Dordrecht beschikbaar is. Deze ondersteuning is bedoeld voor alle leerlingen. Voor de meeste kinderen is de basisondersteuning voldoende om de schoolloopbaan goed te doorlopen. Wat de school precies voor basisondersteuning geeft, staat in het schoolondersteuningsprofiel (SOP). Als een kind méér hulp nodig heeft, noem je dat extra ondersteuning. Elke school krijgt vanuit het Rijk (ministerie van OCW) een vaste som geld voor het onderwijs aan een kind.

Wat is de rol van het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs (SWV) Dordrecht?

Scholen (schoolbesturen) voor regulier (primair en voortgezet) onderwijs, speciaal basis onderwijs (sbo) en speciaal onderwijs (so) werken in een bepaald gebied samen om te zorgen voor passend onderwijs. In Dordrecht is dit het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs (SWV) Dordrecht. Het SWV zorgt er voor dat ieder kind dat dit nodig heeft, extra hulp krijgt of naar een speciale school kan gaan. De scholen binnen het SWV spreken samen af hoe ze dit regelen. Deze afspraken staan in het [ondersteuningsplan](#).

Op basis van de Wet op het passend onderwijs en de Jeugdwet is het verplicht dat het samenwerkingsverband zijn ondersteuningsplan bespreekt met de gemeente ('op overeenstemming gericht overleg'). In het afgelopen jaar is het ondersteuningsplan, met name de paragraaf Onderwijs-Jeugdhulp, meerdere malen onderwerp van gesprek geweest tussen de gemeente, het SWV Dordrecht en de schoolbesturen en is overeenstemming bereikt. De Inspectie van het Onderwijs onderzoekt vierjaarlijks de kwaliteit van het SWV. Vorig jaar bleek de kwaliteit van het SWV, voor wat betreft het voortgezet onderwijs, onvoldoende te zijn en zijn afspraken gemaakt over het verbeteren van de kwaliteit. De Inspectie houdt toezicht op herstel en verbetering en de verwachting is dat het SWV bij het vervolg onderzoek in 2024 weer volledig aan de kwaliteitseisen voldoet.

Het voorkomen en terugdringen van (verzuim en) thuiszitters en het realiseren van passend en inclusiever onderwijs, vormen de kernopdracht van het SWV, zoals verwoord in het ondersteuningsplan. Het realiseren van deze doelstellingen vraagt om een stevige basis voor het bieden van een passende onderwijsplek voor elk kind/jongere. Dat begint met een goed beeld van ondersteuningsmogelijkheden van de scholen. Van alle scholen verwacht het SWV dat zij tenminste voldoen aan het gezamenlijk vastgestelde niveau van basisondersteuning.

De vaste inzet van aanvullende expertise in een school draagt bij aan het voorkomen van (zwaardere) onderwijsondersteunings-, maar ook jeugdhulpbehoeften. Waar nodig ondersteunt het SWV scholen bij het realiseren van een stevige basis en dekkend onderwijsaanbod. Het SWV biedt extra ondersteuning (aanvullende expertise, boven het niveau van basisondersteuning) door middel van een personele bijdrage aan het ondersteuningsteam op de reguliere scholen. Een gedragswetenschapper (GW-er) of begeleider passend onderwijs (BPO-er) maakt vast onderdeel uit van dit ondersteuningsteam. Er kan ook specifieke expertise naar de scholen gebracht worden, tijdelijk, maar zo lang als nodig.

Datum 22 augustus 2023

Voor individuele leerlingen of een groep leerlingen met zeer specifieke en/of complexe ondersteuningsbehoeften worden door het SWV arrangementen en/of een toelaatbaarheidsverklaring voor het speciaal (basis) onderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs toegekend. Vanuit het Rijk (ministerie van OCW) krijgt elk SWV geld voor extra ondersteuning. Dit wordt verdeeld over de scholen binnen de regio van het SWV.

Het SWV verzorgt door middel van het Ouder- en Jeugdsteunpunt een informatiefunctie richting ouders en jeugdigen voor allerlei vragen rondom passend onderwijs.

Wat is de rol van Dordrecht Sociaal?

Sinds 1 januari 2023 is er in Dordrecht een nieuwe samenwerking voor alle Dordtenaren, van -9 maanden tot 100+ jaar. Buurtwerk Dordrecht, R-Newt Jongerenwerk en het Sociaal Wijkteam Dordrecht bundelen hun krachten onder de naam 'Dordrecht Sociaal'. Deze samenwerking richt zich op een aanpak waarbij Dordtenaren sneller en beter ondersteund kunnen worden, wat de (hulp)vraag ook is. Samen aan de slag met meer preventie en vroegsignalering voor een sterke, veerkrachtige Dordtse samenleving. Schoolmaatschappelijk werkers, jongerenwerkers en andere professionals die vanuit Dordrecht Sociaal werken, gaan nog meer samenwerken. Ze zijn present en nog beter zichtbaar op o.a. de scholen (verbinding met ondersteuningsteams), de wijkcentra en in de Dordtse wijken. Dordrecht Sociaal wordt gefinancierd door de gemeente Dordrecht.

Onderwijshuisvesting

De gemeente heeft als wettelijke taak zorg te dragen voor voldoende (kwalitatief) goede onderwijsgebouwen. In het kader van passend en inclusief onderwijs is het vanzelfsprekend om met het oog op de onderwijshuisvesting daar rekening mee te houden. Het IHP (integraal huisvestingsplan) VO en VSO (voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs) beschrijft de huidige situatie en de toekomstige plannen met betrekking tot onderwijs en huisvesting.

Samenwerking Onderwijs en Jeugdhulp

Lokaal: Expertiseteam Zorg & Onderwijs

Terugdringen en voorkomen van thuiszitters & doorbraakaanpak

Het SWV Dordrecht en Dordrecht Sociaal hebben inmiddels een samenwerkingswijze ontwikkeld, die er op gericht is om het aantal thuiszitters terug te dringen en te voorkomen. Het is de opvolging en doorontwikkeling van (voorheen) het Integraal Loket. Ook LVS (Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten) wordt een vaste deelnemer aan het EZO, zodat communicatielijnen nog korter worden en doorzettingsmacht groter.

Het team, bestaande uit medewerkers vanuit het Samenwerkingsverband en (jeugd)professionals vanuit het Sociaal Wijkteam Dordrecht (Dordrecht Sociaal) richt zich primair op jeugdigen binnen het primair en voortgezet onderwijs, in regulier en gespecialiseerd onderwijs die groot risico lopen op thuiszitten. Deze dreigende thuiszitters worden door dit team gedefinieerd als: 'Jeugdigen van 4-18 jaar die gedurende 3 maanden niet 5 dagen in de week naar school kunnen'.

De samenwerking binnen het EZO staat als verbinding tussen de twee werelden van zorg en onderwijs. Het EZO kenmerkt zich onder andere als een adviestafel: de plek waar men zich buigt over casuïstiek en adviseert aan de betrokken partijen. Gezamenlijk realiseren zij een centraal en integraal (onderwijs en jeugdhulp) plan voor de jeugdige.

Deze thuiszittersaanpak - het breed uitwisselen van expertise - moet in de eerste plaats leiden tot een daling van het aantal thuiszitters én tevens tot een aanpak met een preventief karakter.

Het EZO geeft hiermee ook invulling aan een doorbraakaanpak, wat inhoudt dat er een bindend besluit gerealiseerd wordt waardoor thuiszitten zo snel mogelijk moet eindigen. De professionals vanuit de diverse organisaties worden gesteund vanuit hun bestuur en vanuit de gemeente. Indien noodzakelijk kan vanuit de (jeugd)professionals de Sociaal Pontonnier betrokken worden, die expertise en mandaat heeft om een doorbraak te realiseren. De Sociaal Pontonnier wordt gefinancierd door de gemeente Dordrecht.

Regionaal: samenwerking gemeenten, LVS, Serviceorganisatie Jeugdhulp ZHZ, Samenwerkingsverbanden en Sociale Wijkteams (jeugdprofessionals vanuit Stichting Jeugdteams ZHZ)

In de achterliggende jaren zijn in de samenwerking op regionaal niveau (= Zuid-Holland Zuid) tussen onderwijs en zorg forse stappen gezet op de volgende twee lijnen:

- Het (preventief) samenwerken op schoolniveau d.m.v. een 'vaste schakel' (in Dordrecht uitgevoerd door met name de Schoolmaatschappelijk Werkers / Jeugdprofessionals) die als verbinding tussen school en Sociaal Wijkteam fungeert;
- Het realiseren van beschikkingsvrije jeugdhulp op de 29 scholen voor gespecialiseerd onderwijs in de ZHZ-regio. Deze werkwijze heet JeugdHulp op School (JHOS).

In 2022 en 2023 is doordacht op welke wijze de ondersteuning voor hoogbegaafde leerlingen in een goede samenwerking kan worden vormgegeven. Vanaf de zomer 2023 is deze nieuwe manier van werken waarbij de vaste schakel, onderwijs, het SWV Passend Onderwijs en (waar nodig) een gecontracteerde aanbieder voor jeugdhulp met specialisme op het gebied van hoogbegaafdheid beschikbaar in de regio. Deze jeugdhulp wordt in de school aangeboden.

Er zijn meerdere redenen die maken dat het verder doorontwikkelen van de samenwerking Onderwijs Jeugdhulp nodig is:

- De ontwikkelopdracht naar inclusiever onderwijs. Deze opdracht maakt dat de praktijk zal zijn dat er steeds meer leerlingen naar reguliere scholen zullen gaan en steeds minder naar scholen voor gespecialiseerd onderwijs. Dat vraagt om een doorontwikkeling van JHOS.
- De wens om daar waar jeugdhulp voorliggend is, te verkennen of er ook onderdelen onderwijs toegevoegd kunnen worden. In een deel van de gevallen gebeurt dit nog niet of voert de jeugdhulpaanbieder onderwijskundige activiteiten uit.
- De behoefte aan het verder structureren van het aanbod op het gebied van Onderwijs Jeugdhulp. Er zijn inmiddels, naar schatting, enkele tientallen plaatsen in de regio waar combinaties van Onderwijs Jeugdhulp worden aangeboden. Deze verschillen echter sterk in de planmatigheid, doelgerichtheid en bekostigingsvorm.
- Er is een groeiende wens en ambitie om meer passende oplossingen te realiseren voor (groepen) leerlingen, ten behoeve van de start of continuïteit van onderwijs, (deels) in een onderwijssetting of op de dagbesteding/dagbehandeling-locatie zelf. Hiermee wordt een daling beoogd van het aantal jeugdigen waarbij sprake is van schooluitval of thuiszitten.

Vanaf het 3e kwartaal 2023 wordt een werkagenda Onderwijs en Jeugdhulp opgesteld door bovengenoemde partijen, omdat zij steeds intensiever

samenwerken om voor alle jeugdigen een passend aanbod realiseren. Hierbij is normaliseren een belangrijk uitgangspunt. Zodoende voorkomen we gezamenlijk dat er meer zorg (of in het onderwijs extra ondersteuning) ingezet wordt dan nodig is. Het resultaat van deze inspanning is dat ieder kind onderwijs volgt.

Een belangrijk thema in de werkagenda is de verkenning naar welke varianten van Onderwijs-Zorg Arrangementen (OZA's: zorg in het onderwijs) of Zorg-Onderwijs Arrangementen (ZOA's: onderwijs in de zorg) er op dit moment zijn, of juist ontbreken, en welke kaders hiervoor gesteld kunnen worden. De verantwoordelijkheid voor het onderwijs ligt altijd bij de schoolbesturen en het onderwijsperspectief moet altijd onderdeel zijn van het ondersteuningsplan van jeugdhulp aanbieders. Het is van belang dat onderwijs en jeugdhulp/gemeenten hierin samen optrekken.

Ontwikkeling: van Leerplicht naar Leerrecht

De thuiszittersproblematiek heeft ook de aandacht van de landelijke politiek. Er ligt een initiatiefwetsvoorstel met het doel om het leerrecht te verankeren in de nationale wet- en regelgeving.

Dit initiatiefwetsvoorstel wijzigt de Leerplichtwet 1969 en diverse sectorwetten om zo het leerrecht in wetgeving te verankeren en de realisatie van het leerrecht mogelijk te maken. Het leerrecht – het recht van het kind op onderwijs dat gericht is op een zo volledig mogelijke ontplooiing van diens persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens – staat expliciet in deze initiatiefwet. Daarnaast past het wetsvoorstel de onderwijswetgeving dusdanig aan dat het leerrecht ingezet kan worden om werkelijk tot onderwijs en ontwikkeling voor elk kind te komen. Zo maakt de wet flexibele oplossingen mogelijk wat betreft de onderwijstijd, de locatie en het programma. Ook worden de verantwoordelijkheden van diverse betrokkenen verduidelijkt en op elkaar aangesloten.

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A36257>

De Raad van State heeft op 12 juni jl. een advies geformuleerd over dit initiatiefwetsvoorstel. Volgens de Raad van State is het wetsvoorstel onvoldoende afgebakend. Het voorstel vraagt veel van partijen in het onderwijs, zoals schoolbesturen en leerkrachten. Zij zullen een benadering moeten volgen die meer op de individuele leerling is toegespitst. Maar de financiële en organisatorische gevolgen daarvan zijn niet in kaart gebracht. De Raad van State adviseert dan ook om het wetsvoorstel aan te passen.

Bron: [Raad van State](#) d.d. 12 juni 2023

Landelijke wetgeving VSV

Het rijk, gemeenten en onderwijsinstellingen zetten zich in om voortijdig schoolverlaten (VSV) te verminderen. Jongeren gaan immers de arbeidsmarkt en samenleving met meer zekerheid tegemoet met een startkwalificatie op zak. Die startkwalificatie geeft hen een goede uitgangspositie om zich later verder te ontwikkelen én jongeren met een startkwalificatie zijn later minder vaak werkloos en maken minder gebruik van zorg dan mensen zonder startkwalificatie.

Het VSV-beleid is vastgelegd in verschillende wet- en regelgeving: in de Leerplichtwet, de RMC-wetgeving en RMC functie, het regionaal programma VSV, de resultaat-afhankelijke bekostiging in het vo (voortgezet onderwijs) en in de kwaliteitsafspraken in het mbo (middelbaar beroepsonderwijs).

Leerplichtwet

Met de leerplichtwet zijn alle kinderen en jongeren van 5 tot 16 jaar verplicht om naar school te gaan. Jongeren van 16 tot 18 vallen onder de kwalificatieplicht. Zij zijn verplicht om naar school te gaan totdat zij een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een havo- of vwo-diploma of een diploma van een opleiding op niveau 2, 3 of 4 van het mbo.

RMC-wetgeving en RMC-functie

RMC staat voor Meldpunt Voortijdig Schoolverlaters. Met ingang van 1 mei 2023 is RMC vervangen door de naam Doorstroompunt. Jongeren van 18 tot 23 jaar zonder startkwalificatie vallen onder RMC-wetgeving. Het doorstroompunt (RMC) heeft de taak om deze groep te monitoren en uitval te voorkomen, bijvoorbeeld door samen met de school coaching in te zetten als er sprake is van ongeoorloofd verzuim. Indien een jongere is uitgevallen, dan zorgt RMC voor toeleiding naar onderwijs of werk. Indien nodig betreft RMC het zorgdomein. RMC heeft ook de taak om jongeren van 16 tot 23 uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (met uitzondering van jongeren uit het vso met uitstroomprofiel onderwijs) te monitoren.

Resultaatafhankelijke bekostiging in het vo

Scholen in het vo worden gestimuleerd om landelijk bepaalde prestatienormen te behalen om dan extra middelen te ontvangen voor de effectieve bestrijding van VSV. Scholen ontvangen een vast bedrag en variabel bedrag. Scholen ontvangen het vaste bedrag vooraf om te kunnen investeren in het VSV-beleid. Het doel is dat deze investeringen resulteren in minder VSV'ers, waardoor scholen prestatienormen halen en aanspraak kunnen maken op het variabele bedrag dat zij dan weer kunnen inzetten op behoud of verbetering van de VSV-aanpak.

Kwaliteitsafspraken in het mbo

Elke MBO-instelling maakt afspraken met OCW over het verbeteren van de kwaliteit in de eigen (regionale) situatie. De kwaliteitsagenda is gebaseerd op het meerjarig strategisch plan van de mbo-instelling en moet inzetten op de volgende speerpunten:

- Jongeren in een kwetsbare positie;
- Gelijke kansen in het onderwijs;
- Onderwijs dat voorbereidt op de arbeidsmarkt van de toekomst.

Zo loopt bij DaVinci College in de sector techniek een programma dat werkt aan heroriëntatie en opvang voor studenten die niet meer op de juiste opleiding zitten.

Overigens is DaVinci College niet de enige mbo-instelling in Dordrecht. Yuverta mbo biedt opleidingen aan op het gebied van landbouw, klimaat en water

Regionaal programma VSV Zuid Holland Zuid (2020-2024)

Doorstroompunten (RMC's) en scholen hebben de wettelijke taak elke vier jaar een regionaal programma op te stellen en uit te voeren ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten. Dit regionaal programma richt zich op jongeren zonder startkwalificatie van 12 tot 23 jaar (vo en mbo) en op jongeren in een kwetsbare positie. Het moet uitgevallen jongeren zo snel mogelijk begeleiden naar onderwijs of werk en jongeren uit het pro en vso ondersteunen bij de overstap van onderwijs naar werk.

De regionale programma's worden gefinancierd door middel van een rijkssubsidie. In de regio Zuid Holland Zuid is gekozen voor een brede aanpak van VSV met de focus op het mbo, omdat uit de cijfers blijkt dat de meeste VSV'ers afkomstig zijn van het mbo. Een deel van de projecten richt zich op het begeleiden van de overstap van vo naar mbo. Zo is, om tijdig leerlingen te vinden die nog geen keuze voor een vervolgstudie hebben gemaakt, door het RMC het digitaal programma 'Intergrip' aangeschaft. Leerlingen die zich niet

tijdig bij een vervolgopleiding hebben aangemeld, kunnen op deze manier geholpen worden alsnog een keuze te maken.

Een ander succesvol project is het 'Windroos-project'. Het vmbo en het mbo werken hierin samen. Leerlingen krijgen praktijkgerichte opdrachten waarin zij uitzoeken wat het beroep van hun keuze inhoudt. Middels 'speed-dating' delen studenten van het mbo hun ervaringen met leerlingen van het vmbo, deze kunnen dan vragen stellen over de opleiding. Vervolgens voeren loopbaanadviseurs loopbaangesprekken om leerlingen zo goed mogelijk te begeleiden bij het kiezen van een passende opleiding. Dat het project succesvol is, bewijzen de cijfers en het aantal deelnemende scholen. Uit een beperkt onderzoek kwam naar voren dat de switch in het eerste leerjaar sterk wordt terug gedrongen en het studiesucces toe is genomen. In 2021-2022 werken bijna 30 scholen met dit programma (expertisepunt LOB).

<https://www.expertisepuntlob.nl/tools/praktijkvoorbeelden-lob/het-windroosprogramma>

Aanvalsplan tegen voortijdig schoolverlaten - Wetsvoorstel van school naar duurzaam werk 2025

Met dit aanvalsplan werkt het rijk aan het aanpakken van de structurele oorzaken van voortijdig schoolverlaten.

- Gezamenlijke en structurele opgave. Meer preventief werken. Ruimte voor maatwerk.
- Scholen en gemeenten trekken samen op om jongeren op maat te kunnen begeleiden. Met gebruik van elkaars expertise en instrumenten.
- Jongeren blijven in beeld en worden proactief benaderd.
- Regionaal programma met extra regionaal budget als stimulans voor samenwerking en innovatie.

Het wetsvoorstel is in internetconsultatie.

Doorlopende leerlijnen in de Dordtse visie voor het vo

In de Dordtse visie voor het voortgezet onderwijs die in ontwikkeling is, wordt met nadruk ingezet op de doorlopende leerlijnen in het onderwijs en een soepele overgang van het vo naar het mbo. Leerlingen worden geholpen bij het kiezen van de juiste opleiding en kunnen extra ondersteuning of begeleiding krijgen bij het maken van de overstap naar het mbo. Een voorbeeld hiervan is het hierboven genoemde Windroos-project.

Programma Glansrijke Toekomst voor de Dordtse jeugd

Jongeren in Dordrecht hebben vaak te maken met verschillende problemen. Dat kan leiden tot mindere prestaties op school, lagere scholing dan verwacht, minder kans op werk, verminderde gezondheid en een verhoogde kans op criminaliteit. Daarom investeert Dordrecht in meer kansen en het vergroten van de veerkracht van jongeren. Met de ontwikkeling van het programma Glansrijke toekomst voor de Dordtse jeugd zet Dordrecht in op de sociaaleconomische ontwikkeling van (kwetsbare) jongeren en het voorkomen dat zij tussen wal en schip raken door goede begeleiding en coaching te bieden. Op die manier wordt toegewerkt naar een beter toekomstperspectief en een goede aansluiting op de arbeidsmarkt. De mbo-instellingen in de stad behoren tot de belangrijkste samenwerkingspartners in de ontwikkeling van dit programma.

Bijlage: Nederlands onderwijsstelsel

